

DOWIADOWAĆ SIĘ (154) *vb impf*

dowiadować się (151), **dowiadować** (3); dowiadować się : dowiadować *LibLeg* (25 : 3; 10/57, 10/57, 11/78).

dowiadować się (107), **dowiedować się** (47); dowiad- *PatKaz I, GlabGad* (2), *ComCrac, ConPiotr, MurzHist* (2), *MurzNT, Leop* (3), *GrzepGeom* (3), *HistRzym, BiałKat, WujJud, WujJudConf, BudBib* (5), *Calag, SkarŻyw* (3), *StrykKron, NiemObr* (6), *KochFr, ReszPrz* (4), *WerGość, ActReg, Calep* (3), *GostGosp, PowodPr, KlonWor*; dowied- *RejKup* (2), *Diar, DiarDop, RejWiz, GrzegRóżn* (2), *HistLan, RejZwierc* (3), *CzechEp, Phil* (2), *WujNT* (2), *SkarKaz*; dowiad- : dowied- *LibLeg* (27 : 2), *RejJóz* (1 : 3), *KrowObr* (1 : 1), *BibRadz* (4 : 1), *BielKron* (2 : 2), *Mącz* (11 : 5), *OrzQuin* (1 : 1), *RejAp* (3 : 2), *RejPos* (4 : 6), *CzechRozm* (1 : 3), *ModrzBaz* (2 : 3), *SarnStat* (4 : 1).

dowiadować się (99), **dowiadywać się** (3), dowiadować się *a. dowiadywać się* (52); dowiadywać się *Diar*; dowiadować się : dowiadywać się *LibLeg* (22 : 2).

się (55), się (96).

Oba o oraz a jasne (w pierwszym a 2 r. błędne znakowanie); -e z tekstów nie oznaczających é.

inf dowiadować się (48). ◇ *praes 1 sg* dowiaduję się (15). ◇ *2 sg* dowiadujesz się (3). ◇ *3 sg* dowiaduje się (7). ◇ *1 pl* dowiaduj(e)my się (3). ◇ *3 pl* dowiadują się (2). ◇ *praet 3 sg m* dowiedował się (8), dowiadował się (2). ◇ *1 pl m pers -e(s)my* się dowiadowali (1) *LibLeg*. ◇ *3 pl m pers* dowiadowali się (6), dowiadowali się (1) *Diar*. ◇ *fut 2 sg m* będziesz się dowiadow(a)ł (5) *LibLeg*, będziesz się dowiadować (1) *GrzepGeom*. ◇ *3 sg m* będzie się dowiadow(a)ł (1). ◇ *2 pl m* dowiedować się będziecie (1). ◇ *3 pl m pers* będą się dowiadować (1). ◇ *imp 2 sg* dowiaduj się (5). ◇ *3 sg* niech się dowiaduje (1). ◇ *1 pl* dowiadujemy się (1). ◇ *2 pl* dowiadujcie się (3). ◇ *con 2 sg m* byś się dowiedował (2). ◇ *3 sg m* by się dowiadował (6). ◇ *1 pl m pers* bychmy się dowiedowali (1) *RejZwierc*, by(s)my się dowiadowali (1) *LibLeg*. ◇ *2 pl m pers* byście się dowiadowali (5), byście się dowiadowali (2) *LibLeg*, by wy się dowiadowali (1) *LibLeg*. ◇ *3 pl m pers* by się dowiadowali (7). ◇ *part praes act* dowiadując się (14).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XVIII w. s.v. dowiedzieć się.

1. *Otrzymywać wiadomości; rescire Mącz; resciscere Calep* (9) : *Mącz* 373b; *Rescisco sive Rescio, Est factum aliquod occultius aut inopinatum, insperatumque cognosco* – Dowiaduję *lie. Calep* 916b; *Liciordinarius* własny nie wie o tym [o oszustwach pod płaszczykiem pobożności]: Aż się więc z wielkim żalem dowiaduję po tym *KlonWor* 47.

dowiadować się czego od kogo (2): iako my od czterech Ewangelistów woley się BOżey dowiadujemy *ReszPrz* 44; *NiemObr* 70.

dowiadować się czego z czego (1): á zakonu będą się dowiadować z vlt iego *ReszPrz* 102.

dowiadować się czego przez kogo (1): yzefzmy tego doczekaly obyauyenyia czego sthrudnofzczyą przelz ducha lzwyatego nalzy przodkouye [...] fyą douyadoualy *PatKaz I* 15v.

dowiadować się o czym (1): á co to zá rofkofzy słuchác słow Páńfkich/ á dowiedowác *lie* o fwiętych fprawach á náukach iego *RejPos* 276.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): á chciy *lie* dowiadowác tego [łaskawa gospodze], czo tilko łamym wczonym ielt iawno. *GlabGad* A3v.

2. *Zdobywać informacje, wiedzę w wyniku pytania, badania; dopytywać się, wywiadywać się, badać, szukać; indagować; exquirere, inquirere, requirere, scitari Mącz, Cn; sciscere Calep, Cn; anquirere, comperire, discere, indagare, interrogare, percontari, percunctari, quaerere, quaeritare, scrutari Mącz; experiri Calag; contari Calep; acquirere, disquirere, expiscari, explorare, inspicere, intervisere, investigare, perscrutari, provisere, recognoscere, revisitare, sciscitare, visere Cn (143) : Achiza fie przedfię dowiedue Rejjóz D2v; RejKup aa3v [2 r.]; Leop Dan 6/11; Comperio, Doświadczam/ dowieduyę fie/ wyrozumiewam/ náyduyę. Mącz 279a, 72b, 90a, 168b; RejPos 322; Calag 164a; Calep 253a, 954b; Tákże gdy nie wiedziéc kto drugiégo zábił/ vrząd o głowę żadnégo winić nie ma: ále Krewni máią fie dowiádowác [inquirent JanStat 426] y obwinic. SarnStat 604.*

dowiadować się czego (47), kogo (2): GlabGad L7v; abi then poffel wałch vyiachawfi. Sandzyakym y Sangia náchem thego fzye fprawnye y doftatecznye dowyadowaly. LibLeg 11/142, 10/57, 61, 93v, 153, 11/78; Rejjóz D2; MurzNT Luc 16/31; KrowObr 134v; Leop Deut 18/11; áni práktykarz/ áni ten coby fie od vmártych czego dowiádowál [a mortuis quaerens]. BibRadz Deut 18/11; BielKron 296; Mącz 158a, 172h, 335d; potym fye bédziefz dowiádowác wyfokości a.b. GrzepGeom O3, N3v [2 r.]; RejPos 33; WujJud 205; WujJudConf 205; BudBib Eccle 7/25 [2 r.], Thren 3/40; ModrzBaz 85v; SkarŻyw 73; NiemObr 82, 97; WerGość 218; Stároftowie pilnie fie ftárác będa/ áby ludzi próznuiących y tułaiących fie/ y żadnym fłużbam y rzemiefłóm nie oddánym/ w fwych mieściéch dowiádowáli fie [perquirere JanStat 584]/ y oné powściągáli. SarnStat 521, 205, 691. Cf dowiadować się czego z czego, Ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty.

dowiadować się czego z czego (1): Lecż fynowie Boży [...] nie fład inąd iedno ze fłowá Bożego [...] wfzytkiego vczyć y dowiádowác fię máią. NiemObr 82.

dowiadować się o kogo, o co (7): LibLeg 7/35v, 36, 10/56, 57, 59; Iakob wita finy a dowiaduię fie o fzoftego Rejjóz N4; á o powodniká oney fwey rány nic fie nie dowiedowál Phil M2.

dowiadować się od kogo (11): LibLeg 7/104 [2 r.]; a od Kmieczy pod czieliefną prziiífieią dowiadovaczsie otem vybicziv byloliby tak abonie. ComCrac 19; MurzNT Luc 16/31; KrowObr 134v; Leop Deut 18/11; BibRadz Deut 18/11; A ták chcefzli ty Pośle/ o Exekucyey mówić/ pátrzayże kónća iéy/ ku czemu fye wfzyftká fkláda. A iefli fłábé oko/ á tępe ktemu mafz/ dowiaduy fie od tych Dżiwifzów Swiętych/ [...] iż Exekucya práwdziwa [...] nic inégo nie ieft/ iedno to/ áby Król Polfki dobrze dármi Bożymi w Królestwie fwym fzafował OrzQuin Fv; HistLan C; WujJud 205; WujJudConf 205; ModrzBaz [16]; y od [...] miłych Prełatow y Kánonikow kościoła Wárfzewfkiego/ dowiádowác fię záfwe możecie ReszPrz 103; Phil S4v; WujNT 8, Matth 2/4; SkarKaz 513.

dowiadować się o czym (23), o kim (4): ComCrac 19; przyachal pofel wáfzey C.M. [...] dowyadvyancz fzyą o Pyetrze LibLeg 7/9v, 7/104v, 10/59, 60, 11/81v; BibRadz 1.Petr 1/10; padł los ná Ligurá/ kthory pofłal w łodzi fwego fługę kupnego dowiedowác fie o wodzie/ kthorey potrzebowáli ku pićiu BielKron 451; Ale iż nám rofkazano o thym fie pytác y o tym wiedziéc co ieft ku zbáwieniu náfzemu potrzebnego/ tedy y profatakóm o tym fie dowiádowác fnađz iefzcze wfęcey przyftoi. RejAp AA2, 3, 129v, 177; RejPos 8, 14, 351; GrzegŚm 32; Bo y Pan ná nas woła/ ábychmy fie dowiedowáli o piźmiech/ ná kthorych zależy y fławá/ [...] y zbáwienie náfze. RejZwierc 179v, 179v; BudBib Eccle 1/13; CzechRozm 2, 145, 255v; ModrzBaz 90; SkarŻyw 478; Przyidzie tedy

wprzod/ o Piotrowey ofobie/ y o iego vrzędzie dowiadować fię porządnie z piłmá świętego *NiemObr* 31, 89; *ReszPrz* 103; *SarnStat* 986. Cf *dowiadować się o czym, o kim z czego*.

dowiadować się o czym, o kim z czego (2): żebyś z łłowá iego/ [...] o fwym fię powinowáctwie dowiedował. *CzechRozm* 2; *NiemObr* 31.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (6); co (16), jeśli (14), jako (4), jaki (3), inne (8); o czym (1), o kogo (2), od kogo (8), u kogo (2)] (45): O Kxyandza Bielkiego bandzielił się dowyadował czo tham v Cefzarza spravoval *LibLeg* 7/36, 7/33, 35v, 104 [2 r.], 10/56 (12); Iakob fię dowieduię czo wždy fię stało A czoś fię to wždy ma dziać/ [...] Y gdziez [...] moje miłe dziecię *RejJóz* B4v; *MurzHist* C; *Diar* 64; *DiarDop* 116; *KrowObr* 144v; A tak tu fię dowieduy moý bráciřzku miły/ Iáko fię małz záchowác *RejWiz* 164; A tak teraz moy Pánie/ dowiadyfię [*perquire*] piłnie/ iefli iefł iáka niepráwość ich przed oblicznořciá Bogá ich *Leop Iudith* 5/24; *BibRadz* I *2v, 1.*Reg* 26/39, 2.*Reg* 7/arg; *BielKron* 97v, 258v; *GrzegRóżn* A2v; przeto odrzuciwřzy té Figury dwie/ dowieduię fię o Cynku/ iákowéy figury iefł *OrzQuin* I; *RejAp* 162; *RejPos* 36, 108; *BiałKat* 26v; *HistLan* C; *RejZwierc* 43; *CzechRozm* 16v; *ModrzBaz* 5, [16]; Náziáutrz dowiadował fię Cefarz iefli by iefzczę żyw był. *SkarŻyw* 47; *StryjKron* 672; *NiemObr* 108; *KochFr* 62; *ReszPrz* 10; *ActReg* 4; *Phil* S4v; Y zebrałrzy wřzytkie Arcykáplány/ y Doktory ludu/ dowiedował fię [*sciscitabatur*] od nich/ gdzie fię miał Chrifłus národzić. *WujNT Matth* 2/4 [*idem*: *SkarKaz* 513]; *PowodPr* 15; *SkarKaz* 513.

Zwroty: »prawdy się dowiedować« [*szyk zmienny*] (7): *MurzHist* V; *MurzNT Luc* 16/31; Abowiem fię Pan Bog prawdy niekazał od vmárłych dowiedować. *KrowObr* 134v; *Leop Deut* 18/11; *WujJud* 205; *WujJudConf* 205; Boć fię tak potrzebá prawdy dowiedować. *CzechEp* 364.

»dowiadować się przestępcow« = *wykrywać przestępców* (1): Przetoż wedle twoiey dowćipnořci/ vczyń iáka rzecz/ przez ktorą bych fię mogł dowiadować thákowych przestępcow. *HistRzym* 48v.

Szeregi: »dowiedować się i badać« (2): O ktorym zbáwieniu dowiedowali fię y bádali Prorocy/ ktorzy o przyřłey ná nas łafce prorokowali. *BibRadz* 1.*Petr* 1/10 [*idem*] *GrzegŚm* 32.

»dowiadować się a czytać« (1): Dowiadyć fię [*Requirite*] z kfiąg Iehowy/ á czytayćie *BudBib* Is 34/16.

»obaczać albo się dowiadować« (1): iefłh rzecz thym wiadoma/ kthorzy dowćipem fwym obaczáią álbo fię dowiadyfię przemiennořci przefłzłych czáfow. *BielKron* 296.

»dowiadować a (i, abo) ogládać (ogłędować« [*szyk 2 : 1*] (3): A Czo nam v.k.m. rořkazacz abismi sye pylnie dowyadowaly a ogliadaly ti polia gdziebi na potim v k m. myal skonczicz granycze s Czefřarzem *LibLeg* 11/78, 11/78; *ModrzBaz* 120v.

»dowiadować się i (prze-)przygládać« (2): *ConPiotr* 31v; Iefłh rzecz pożyteczna dowiedować fię [*perquirere JanStat* 743] o tym/ y pilnie przegłędáć : áby iáko ludziom dáieiny ciełefné dobrodźieyřtwá/ téz ábyłmy rozważáli/ iákobyłmy im ý niebiełkie pokarmy dawáli *SarnStat* 986.

»pytać, (i, a) dowiadować się« [*szyk 13 : 5*] (18): *LibLeg* 7/33, 10/59 [2 r.]; Quaero, Szukam/ pytam/ dowiadyfię fię. *Mqcz* 335d; Inquiro, fere idem quod Exquiro, Dowiadyfię fię/ pytam. *Mqcz* 337a, 64a, 168b, 336a, 337a, 358b, 372d; *RejAp* 3, 177; Iáko fię kázdzi pilnie ma pytać j dowiadować o Pánu řwoim *RejPos* 8, 14, 210; *NiemObr* 89; *ReszPrz* 10.

»starać się a dowiedować« (1): Wzburzył onego krolá/ áby fie pilnie ftárał á dowiedował/ gdzie by fie ten krol národzić miał *RejPos* 36.

»szukać i (a) dowiadować się« (4): a the rzeczy ktore tham pobraly. [...] abifczie tego kazaly schvkacz. y dowyadowacz sye. *LibLeg* 10/94; *RejPos* 33, 351; Y vdałem fię fercem moiem fzukác y dowiadowác fię o mądrości *BudBib Eccle* 1/13.

»uczyć (się) i dowiadować się« (2): Obrociłem fię (przeto) y ferce moie vczyć fię y dowiadowác fię mądrości á dowcipu *BudBib Eccle* 7/25; *NiemObr* 82.

»wględać i dowiedować się« (1): nam w to pilnie wględać y dowiadowác fię tego/ iefli ták wielkie rzeczy/ Chriftus pan fám z fiebie ma *NiemObr* 108.

»szukać, (za-)biegać a dowiedować się« (2): co ieft nawiętfzy [...] początek zbáwienia człowieká káždego/ fzukác/ zábiegác/ á dowiedowác fie w thych omyłkach [...] fwiátá tego *RejPos* 351; *RejZwierc* 179v.

a. [Doznać, zaznać w obcowaniu seksualnym:

dowiadować się czego na kim: Krol wředfzy do niey ná łóże dowiadował fie ná niey dziwnych rzeczy. *HistPonc* H2.]

3. *Upominać się, nalegać, starać się, pilnować, strzec, dbać; sprawdzać* (2) :

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (2); iżby (1), żeby (1)] (2): bi skoroni polskiej [...] thich ktorzi są pobrany v kogokolwyek y gdziekolwiek naydzies abi bily pvsczany, y thegobiscie dobrze dowiadowali yzebi się drvdzi chczacz sniewoley wynecz kthorzi przodkiem walaskiej woyni zawiedzeny themvbiscie niedopvsczali zebi mieli zniewoley winycz *LibLeg* 10/57; Státki znáczone/ w ktorzych potrzeby Pánu wożą/ áby fobie Vrřednicy wracáli: á gdy nie wroci/ ofobliwie fie tego ma ieden v drugiego vpominác/ y tego fie ták pilno dowiadowác/ żeby to Kmiotkowie rządnie oddawali *GostGosp* 14.

Synonimy: **2.** *badać, dochodzić, doświadczać się, doznawać, pokosztować, poznawać, pytać się, szpiegować, szukać, śledzić, uczyć się, wględownać, widzieć, wybadywać, wypatrować, wyszperować.*

Formacje pochodne cf **WIEDZIEĆ SIĘ**.

Cf **DOWIADOWANIE, DOWIADOWANIE SIĘ, DOWIADYWAJĄC SIĘ**